

Yhdistyksen hallituksen tehtävät ja vastuu

Luottamushenkilökoulutus

Verkkoluento 7.11.2013

Anneli Pahta, SOSTE

SOSTE

Suomen sosiaali ja terveys ry
Finlands social och hälsa rf
Finnish Society for Social and Health

Sisältö

Hyvä hallintotapa

Yhdistyksen jäsenet

Yhdistyksen hallitus

Hyvän hallinnon periaatteet

- *Jäsenten oikeudet ja tasapuolinen kohtelu*
Jäsenten oikeuksien kunnioittaminen sekä jäsenten tukeminen ja rohkaiseminen oikeuksiensa käyttämiseen
- *Muiden sidosryhmien intressit*
Järjestön pitää tunnistaa keskeiset sidosryhmänsä sekä velvoitteensa näitä sidosryhmiä kohtaan
- *Hallituksen rooli ja vastuut*
Hallituksella on oltava riittävästi kokemusta ja asiantuntemusta järjestön ja sen johdon toiminnan arvioimiseksi ja ohjaamiseksi

Hyvän hallinnon periaatteet

- *Rehellisyys ja eettinen käyttäytyminen*
Rehellisyys ja oikeudenmukaisuus ovat ehdottomia edellytyksiä johdon ja hallituksen jäsenten valinnassa. Eettistä ja vastuullista päätöksentekoa tukevat toimintamallit
- *Tiedottaminen ja avoimuus*
Hallituksen vastuut ja tehtävät määritetään selvästi ja kommunikoidaan sidosryhmille niiden luottamuksen saavuttamiseksi. Taloudellisen ja muun tiedon on oltava eri sidosryhmien näkökulmasta ajantasaista ja riittävää

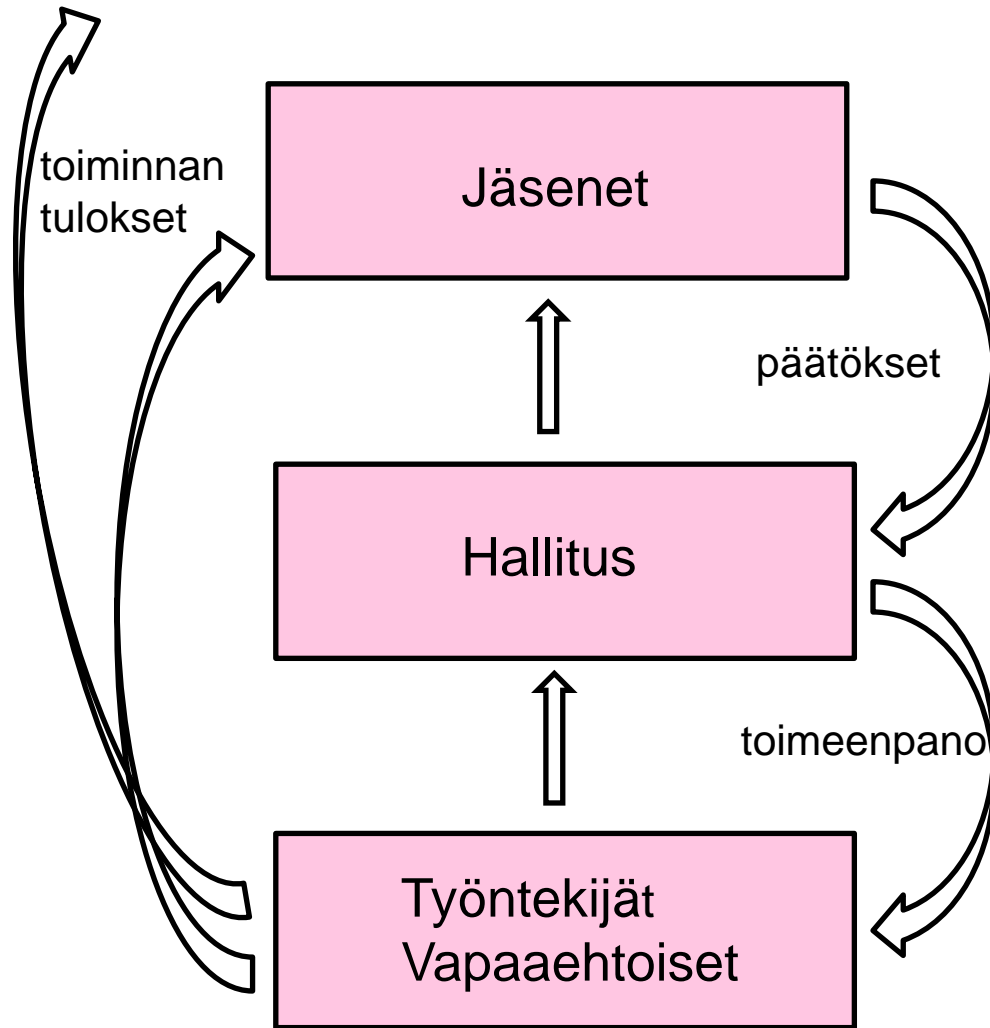
Hyvän hallinnon tunnusmerkkejä

- Luottamushenkilöiden, toimivan johdon, muiden toimihenkilöiden sekä vapaaehtoisten rooli, tehtävät ja vastuut on määritelty selkeästi
- Kaikki toiminnassa mukana olevat tietävät omat tehtävänsä ja vastuunsa
- Päätöksenteko ja toimintatavat ovat selkeitä ja avoimia
- Hallitus ohjaa ja valvoo järjestön toimintaa jäsenistön edun nimissä
- Toiminnasta, taloudesta ja sosiaalisista tuloksista raportoidaan selkeästi

Hyvän hallintotavan merkityksestä

Miksi hyvän hallintotavan noudattaminen on tärkeää?

- Jotta järjestöt voivat toimia tehokkaasti, edistää jäsenistönsä arvoja ja tavoitteita, pitää kansalaisten ja muiden yhteiskunnan toimijoiden tuntee luottamusta järjestöjä kohtaan
- Suomalaisella kansalaisjärjestötoiminnalla on pitkät perinteet, luottamusta järjestötoimintaa kohtaan on rakennettu menestyksekkäästi jo vuosikymmenien ajan
- Meidän tehtävämme on huolehtia, että luottamus järjestötoimintaa kohtaan säilyy hyvänä ja vahvistuu entisestään

VALTA – päätöksenteko, aktiivisuus

VASTUU – toimeenpanija, ohjaus ja valvonta

TOIMINTA – toiminta jäsenistön ja muiden hyväksi

Yhdistyksen jäsenet

Päätösvalta yhdistyksessä

- Yhdistyksessä ylintä päätösvaltaa käyttävät jäsenet
  - yhdistyksen kokouksessa
- Hallituksen valinta
  - sitoutuminen, aktiivisuus, asiantuntemus, monimuotoisuus
- Tilitarkastajan tai toiminnantarkastajan valinta
  - objektiivisuus, ammattitaito

Yhdistyksen jäsenet

Yhdistyksen jäsenen vastuu

- Jäsenet eivät ole vastuussa yhdistykselle kokouksessa tekemistään päätöksistä
  - hallitus ei saa toimeenpanna lain tai sääntöjen vastaisia päätöksiä
  - toimihenkilöt eivät ota toimeksiantoja jäseniltä, ohi hallituksen
- Jäsenvelvollisuuksien laiminlyönnistä voi aiheutua korvausvastuu yhdistykselle (jäsenmaksu)
- Jäsenen tulee pidättäytyä sellaisista toimista, jotka aiheuttavat yhdistykselle vahinkoa (lojaalisuusvelvollisuus)

Yhdistyksen hallitus

Yhdistyslain mukaan

- Yhdistyksellä on oltava hallitus, johon kuuluu vähintään kolme jäsentä
- Hallituksen on hoidettava huolellisesti yhdistyksen asioita lain ja sääntöjen sekä yhdistyksen päätösten mukaan
- Hallituksen on huolehdittava, että yhdistyksen kirjanpito ja varainhoito on luotettavalla tavalla järjestetty
- Hallitus on yhdistyksen lakimääräinen edustaja

Yhdistyksen hallitus

Yhdistyksen hallituksen toimivalta

- Hallituksen toimivaltaa rajaa yhdistyksen jäsenille kuuluva päätöksenteko-oikeus
- Hallitus toimeenpanee yhdistyksen kokouksessa tehtyjä päätöksiä
- Toisin kuin osakeyhtiössä, yhdistyksen hallituksella ei ole yleistoimivaltaa
- Ellei laissa tai säännöissä ole määrätty päätöksentekijää, hallituksen on käännyttävä toimivaltakysymyksessä jäsenten puoleen

Yhdistyksen hallitus

Oikeuskäytäntöä toimivallanjaosta

KKO 2001:111

- Yhdistyksen hallituksen yksityishenkilölle myöntämä laina
- Yhdistyksen neljän vuoden jäsenmaksutulojen suuruinen, vastasi pääosaa yhdistyksen varallisuudesta
- Hallituksen pj oli velvollinen korvaamaan vastoin päätösvallan jakoa tehdystä toimesta yhdistykselle aiheutuneen vahingon

Itä-Suomen HO:n ratkaisu 673/2008

- Dementiayhdistyksen hallituksen pj oli palkannut yhdistykselle henkilökuntaa, jolle ei ollut asianmukaista käyttöä, ja sopinut normit ylittävästä palkkauksesta
- Pj tuomittiin korvaamaan yhdistykselle aiheuttamansa vahinko

Yhdistyksen hallitus

Lojaalisuusvelvollisuus

- Hallituksen jäsenen tulee työskennellä hallituksessa yhdistyksen ja kaikkien jäsenien eduksi
- Tehtyjen päätösten kunnioittaminen, mutta ei tule hyväksyä lain tai sääntöjen vastaisia päätöksiä tai niiden täytäntöönpanoa
- Riittävä ajankäyttö palkkiosta riippumatta

Huolellisuusvelvollisuus

- Perehtyminen yhdistyksen asioihin, sääntöihin ja keskeisiin lakeihin
- Riittävät tiedot kunkin päätöksen tekemiseksi (puheenjohtaja)

Yhdistyksen hallitus

Huolellisuusvelvollisuus

- Osakeyhtiölakia koskevassa hallituksen esityksessä todetaan, että ”Riittävänä huolellisuutena voidaan yleensä pitää sitä, että ratkaisun taustaksi on hankittu tilanteen edellyttämä asianmukainen tieto, sen perusteella on tehty johdonmukainen päätös tai muu toimi eivätkä päätöksen tai muun toimen tekoon ole vaikuttaneet johdon jäsenten eturistiriidat.” (HE 109/2005 vp)

Yhdistyksen hallitus

Yhdistyksen hallituksen tehtävistä

- Päätösten toimeenpano
  - jäsenten tekemien päätösten toimeenpano
  - jäsenistön näkemysten selvittäminen
- Kirjanpidon ja varainhoidon järjestäminen
  - taloushallinnon prosessit ja toimintatavat
  - varallisuuden turvaaminen ja säilyttäminen
  - asianmukaiset vakuutukset
- Toiminnan ohjaus ja valvonta
  - strategia, talous- ja toimintasuunnitelma
  - talousraportointi
  - sisäinen valvonta

Yhdistyksen hallitus

Toiminnan ohjaus ja valvonta

- Toiminnan ajanmukaisuus (säännöt)
- Arvot, missio, toimintaperiaatteet
- Strategia (jäsenistön näkemys)
- Talousarvio ja toimintasuunnitelma
- Toimintaympäristön muutosten arviointi (riskianalyysi)
- Sidosryhmien odotukset ja näkemykset
- Organisaatorakenne ja resurssit
- Selkeät toimenkuvat

Yhdistyksen hallitus

Toiminnan valvonta (sisäinen valvonta)

- Toiminnan tarkoituksenmukaisuus ja tehokkuus
- Taloudellisen raportoinnin luotettavuus
- Toimintaan sovellettavien lakien ja sääntöjen noudattaminen
- **Hallituksen huolellisuusvelvollisuus**

Yhdistyksen hallitus

Toiminnan valvonta (sisäinen valvonta)

- Sisäinen valvonta on prosessi, ei yksittäinen toimenpide
- Se on tapa toimia, osa organisaation toimintakulttuuria
  - ilmentää organisaation arvoja
- Valvontaa toteutetaan organisaatiossa monella eri tasolla
- Yhteisistä toimintaperiaatteista sopiminen ja niiden valvonta
  - taloussääntö, ohjaus- ja hallintosääntö, matkustusohjesääntö, hyväksymisvaltuudet, työtehtävien jako jne.
- Myös kirjoittamaton toimintaperiaate on voinut muodostua osaksi toimintakulttuuria
- Valvonnan tarkoituksena on kertoa miten hyvin organisaatio saavuttaa sen toiminnalle asetetut tavoitteet

Yhdistyksen hallitus

Ohjaus ja valvontatehtävä

- Hallituksen tulee saada taloudellista tietoa vähintään vuosineljänneksittäin ja toimivalle johdolle taloudellinen tieto tulisi antaa kuukausittain
- Hallituksen on tarvittaessa otettava kantaa ja annettava ohjeita toimivalle johdolle, mikäli taloudelliset tiedot antavat tähän aiheen
- Taloushallinnon rooli on muuttunut historiatietojen keräämisestä tulevaisuuden ennustamiseen ja sellaisen taloudellisen tiedon tuottamiseen, joka tukee järjestön toiminnan suunnittelua

Yhdistyksen hallitus

Hallitukselle kuuluvien tehtävien delegoinnista

- Hallitus toimii kollektiivina, myös vastuu kollektiivista
- Hallitus voi delegoida sille kuuluvia tehtäviä toisaalle, mutta vastuu säilyy aina hallituksella
  - asioiden valmistelu ja hoitaminen
  - valmistelu- ja täytäntöönpanotehtäviä voidaan jakaa myös hallituksen jäsenten kesken
- Päätöksenteko-oikeuttaan hallitus ei voi delegoida toisaalle

Yhdistyksen hallitus

Hallituksen valvontavastuusta

Tehtävänjaon vaikutuksia hallituksen jäsenen valvontavastuuseen kuvaa ratkaisu KKO 1987:122

- hallituksen alaisuuteen oli asetettu jaostoja, joista yhdelle kuului varainhankinta ja –hoito
- hallituksen puheenjohtaja oli hallituksen puolesta valvonut jaoston toimintaa
- sotu- ja työnantajamaksujen laiminlyönnin seurauksena puheenjohtaja ja jaoston jäsenenä toimineet hallituksen jäsenet velvoitettiin korvaamaan valtiolle aiheutunut vahinko
- jaosto oli hoitanut tehtäväänsä itsenäisesti eikä ollut osoitettu muuta erityistä syytä valvontaan hallituksen taholta

Yhdistyksen hallitus

Hallituksen jäsenen oikeuksista

- Hallituksen jäsenellä on oikeus saada tietoja yhdistyksestä, sen toiminnasta ja taloudesta
  - tämä on välttämätöntä huolellisuus- ja vastuunäkökulmasta
  - tietosuoja luo poikkeuksen
- Hallituksen jäsenellä on oikeus esittää eriävä mielipiteensä
  - ilmaistava heti päätöksenteon yhteydessä ja tehtävä merkintä pöytäkirjaan, myös perusteista
  - ei voi osallistua päätöksen toimeenpanoon
  - vastuusta vapautuminen
  - tieto asiasta harkinnan mukaan joko jäsenille ja/tai tilintarkastajalle

Yhdistyksen hallitus

Hallituksen jäsenen oikeuksista

- Hallituksen jäsenyys perustuu vapaaehtoisuuteen
- Hallituksen jäsenellä on oikeus erota tehtävästään
  - hallituksen jäsenen on ilmoitettava erostaan hallitukselle
  - jäsenen tulisi erota tehtävästään vain perustellusta syystä, jotta hallituksen päätöksenteko ja toiminta voidaan turvata
  - tarvittaessa on kutsuttava yhdistyksen tai valtuutettujen kokous valitsemaan uutta hallituksen jäsentä (säännöt)
- Hallituksen jäsen voidaan erottaa milloin tahansa toimikautensa aikana (luottamuspuola)
  - erottamispäätöstä ei tarvitse perustella eikä hallituksen jäseniä tarvitse kohdella tasavertaisesti

Yhdistyksen hallitus

Hallituksen kokoonpanosta

- Kokoonpanossa tulee ottaa huomioon tarvittava osaaminen, henkilöiden sitoutuminen tehtävään sekä hallituksen monimuotoisuus
- Rotaatiolla varmistetaan hallituksen uudistuminen ja mahdollistetaan osaamisen päivittäminen
- Esteellisyyšnäkökohdat on syytä ottaa huomioon jo jäsen ehdokkaita nimettäessä
- Ennakkoon saadut tiedot jäsen ehdokkaista ja heidän kompetenssistaan auttavat valinnassa

Yhdistyksen hallitus

Hallitustyöskentelystä

- Työjärjestys tai muu vastaava kirjallinen ohjeistus
  - muodollista ohjeistusta ei ole (hyvä kokouskäytäntö)
  - kokoustekniikka ja ryhmän vuorovaikutustekijät
  - arvioidaan ajoittain
- Kokouksessa käsiteltävien asioiden hyvä valmistelu turvaa tehokkaan hallitustyöskentelyn (puheenjohtaja)
- Hallituksen jäsenillä on selonotto-oikeus
  - kaikille sama tieto
  - riittävän laajat tiedot toiminnasta ja toimintaympäristöstä

Yhdistyksen hallitus

Hallitustyöskentelystä

- Hallituksen jäsenillä pitää olla monipuolista kokemusta ja heidän tulisi edustaa erilaisia ajattelutapoja
    - haastaja ja sparraaja suhteessa operatiiviseen toimintaan
    - kriittisten näkemysten arvon ymmärtäminen
  - Hallituksen pitää tietää mitä järjestössä tapahtuu ja miten toiminta on järjestetty
    - tekemisen ”meininki” ja ilmapiiri
  - Hallituksessa toimiminen edellyttää toisinaan omalta mukavuusalueelta poistumista
- **Keskusteleva, avoin ja yhteistyökykyinen hallitus**

Yhdistyksen hallitus

Hallituksen päätöksenteon elementit:

1. Riittävät tiedot asiasta ja hyvä ennakkollinen valmistautuminen
  - tarvittaessa ulkopuolista asiantuntijaa käyttäen
  - huolimaton menettely, tietämättömyys, vahingonkorvausvelvollisuus
2. Keskustelu ja perusteellinen arvio ratkaisuvaihtoehdoista
  - hallituksen jäsenten osaaminen ja ammattitaito
3. Perusteltu päätös, joka kirjataan asianmukaisesti
  - perustelut ja päätös

Yhdistyksen hallitus

Hallituksen vastuusta

- Monijäsenisen toimielimen vastuu on lähtökohtaisesti kollektiivista (yhteisvastuullista)
- Työnjaosta huolimatta hallitus tekee päätökset ja vastaa niistä kokonaisuutena (yhteisvastuullisesti)
- Korvausvastuuseen saattaa vaikuttaa tiedot tehtyjen päätösten perusteista ja tai hallituksen jäsenen oman koulutuksen tai kokemuksen perusteella olevat edellytykset
- Hallituksen puheenjohtajalla on rivijäseniin nähden aktiivisempi rooli ja tämä saattaa vaikuttaa myös vastuun määrään ja korvausvastuun arviointiin

Yhdistyksen hallitus

Hallituksen jäsenen vastuu

1. Parlamentaarinen vastuu
  - vastuu valitsijoilleen (luottamusasema)
2. Siviilioikeudellinen vastuu
  - vastuu aiheutetusta vahingosta (korvausvelvollisuus)
3. Rikosoikeudellinen vastuu
  - henkilö, joka hoitaa toisen taloudellisia tai oikeudellisia asioita, ryhtyy toimeen, johon hänellä ei ole oikeutta, tai jättää tehtävänsä suorittamatta aiheuttaen vahinkoa
  - luottamusaseman väärinkäyttö

Yhdistyksen hallitus

Hallituksen jäsenen korvausvelvollisuus (2.)

- Hallituksen jäsen on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän on toimessaan tahallisesti tai huolimattomuudesta aiheuttanut yhdistykselle
- Hallituksen jäsen on velvollinen korvaamaan yhdistyslakia tai yhdistyksen sääntöjä rikkomalla yhdistyksen jäsenelle tai muulle aiheutetun vahingon

Yhdistyksen hallitus

Korvausvastuun määräytymisestä oli kysymys tapauksessa KKO:1982-II-103:

- Yhdistykselle tuomittavaa korvausta soviteltiin vahingonkorvauslaista ilmenevää periaatetta soveltaen
- Yhdistyksen hallituksen varapuheenjohtajan, hallituksen kokouksen puheenjohtajana toimineen lakimiehen yhdistykselle maksettava korvaus määrättiin muiden hallituksen jäsenten suoritettavaa korvausmäärää suuremmaksi ottaen huomioon hänen asiantuntemuksensa ja asemaansa perustuneet erityiset velvollisuudet

Yhdistyksen hallitus

Hallitus työnantajan roolissa

- Työnantajan roolissa yhdistyksessä toimii hallitus, puheenjohtajan erityinen asema
- Hallitus ei voi sivuuttaa toiminnanjohtajaa esimiesroolissa
- Hallitus voi toimia sekä työnantajan että esimiehen roolissa
- Hallituksen tulee olla perillä työsuhdetta määrittävästä lainsäädännöstä
- Hallituksen tulee huolehtia toimihenkilön perehdyttämisestä sekä muusta tarvittavasta esimiestuesta ja motivoimisesta
- Hallituksen tulee sopia kuka on toimihenkilöiden esimies

Yhdistyksen hallitus

Hallitus työnantajan roolissa

- Esimerkiksi työntekijän terveydentilaa koskevia tietoja saavat käsitellä vain ne henkilöt, jotka valmistelevat tai tekevät työsuhdetta koskevia päätöksiä taikka panevat niitä toimeen eikä tietoja saa ilmaista sivulliselle työsuhteen aikana eikä sen päättymisen jälkeen
- Hallituksen tulee kaikissa tilanteissa toimia yhdistyksen edun mukaisesti
  - yhdistyksen maineen ja arvostuksen vaaliminen, versus avoimuus
- Liittymällä työnantajaliittoon yhdistys voi saada tukea myös työnantajana toimimiseen

Yhdistyksen hallitus

Tärkeimpiä työsuhteessa sovellettavia lakeja ovat:

- työehtosopimuslaki
- työsopimuslaki
- työaikalaki
- vuosilomalaki
- työntekijäin eläkelaki
- laki työnantajan sosiaaliturvamaksusta
- työterveyshuoltolaki
- työturvallisuuslaki
- laki yksityisyyden suojasta työelämässä
- henkilötietolaki
- sähköisen viestinnän tietosuojalaki
- yhdenvertaisuuslaki
- laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta
- laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä

Yhdistyksen hallitus

Hallituksen puheenjohtaja

- Kutsuu koolle hallituksen kokoukset
- Johtaa hallitustyöskentelyä ja vastaa työn tuloksista
- Vastaa siitä, että kokoukset on hyvin valmisteltu
  - kaikilla on riittävän ajoissa ennen kokousta tietoa käsiteltäväksi tulevista asioista
  - hyvä valmistelu turvaa tehokkaan ja oikeudenmukaisen asioiden hoitamisen ja päätöksenteon
  - priorisoi ja valitsee hallituksen käsiteltäväksi tulevat asiat
  - ohjaus ja kontrolli - näkee metsän puilta
  - toimivaltakysymyksen ratkaiseminen
  - valmistelee asiantuntijan kuulemisen tai pyytää muuta hallituksen jäsentä valmistelemaan

Yhdistyksen hallitus

Hallituksen puheenjohtaja

- Huolehtii siitä, että hallituksen jäsenillä oleva kokemus ja asiantuntemus hyödynnetään hallitustyöskentelyssä
- Vastaa siitä, että uudet jäsenet perehdytetään
- Ylläpitää keskustelevaa ilmapiiriä hallituksessa
- Motivointitehtävä ja palautteen antaminen
  - yhdistysaktiivit
  - hallituksen jäsenet
  - toimihenkilöt
- Johtavan toimihenkilön aisapari ja esimies
- Toimii yhdistyksen keulakuvana

Yhdistyksen hallitus

Hallituksen jäsenen esteellisyys

1. Hallituksen jäsen on esteellinen äänestämään yhdistyksen kokouksessa, kun päätetään tilintarkastajan valitsemisesta tai erottamisesta, tilinpäätöksen vahvistamisesta taikka vastuuvapauden myöntämisestä silloin, kun asia koskee hallintoa, josta hän on vastuussa
2. Hallituksen jäsen ei saa osallistua hänen ja yhdistyksen välistä sopimusta koskevan eikä muunkaan sellaisen asian käsittelyyn eikä ratkaisemiseen, jossa hänen yksityinen etunsa saattaa olla ristiriidassa yhdistyksen edun kanssa
  - esteellisyyden vaikutelma
  - lähipiirijattelu

Kiitos

Anneli Pahta, lakimies
SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
anneli.pahta@soste.fi
040 – 742 9511